

Eternal Exodus

פסח תשפ"ו - 1

R' Leff - Festival of Life

In every generation everyone is obliged to view himself as if he personally left Mitzrayim. The Haggadah cites two verses to support this: "Because of this Hashem did for me when I left Egypt" (Shemos 13:5), for not only did He redeem our forefathers but also us, as it says: 'And He took us out from there' (Devarim 6:23)."

It seems that this obligation to feel as if one was actually in Egypt and redeemed from there is extremely difficult, if not impossible, to fulfill. No one I ever have asked has related ever experiencing this feeling at the conclusion of the Seder. But it is unreasonable to believe that G-d would give every one of us a mitzvah that is attainable by only uniquely great individuals. Another difficulty is the redundancy of the two scriptural sources for seemingly the same obligation.

[177] RAV DRUCK ON THE HAGGADAH

2

Considering that we are obligated every year, on Pesach night, to see ourselves as though we left Egypt, why does the Haggadah say that **In Every Generation, or Every Year?** (this is a person's duty in every generation and not every year?) We can explain that the term in every generation comes to emphasize that it is not only every year on Pesach that a person must regard himself as though he left Egypt,

7

נמצא לפי זה כי החובה מוטלת על כל אדם לראות את עצמו, כאילו הדור שלנו היה עדיין במצרים רק מצד שאם לא היה הקב"ה מוציא את ישראל ממצרים בדור ההוא, שאז היה גם הדור הזה וכל אחד מישראל עדיין במצרים, ועל ידי שהוציא הקב"ה את אבותינו בדור ההוא ממצרים, זכה גם הדור שלנו כיום הזה לא להיות במצרים, ועל ידי זה יוכל כל אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים, ולהודות לה' בהלל לא רק על יציאת אבותינו ממצרים אלא גם על היציאה שלנו בעקבות יציאתם.

8

אך עם כל זה אף שאנו יודעים כבירור, שלא יתכן שהדור שלנו היה עדיין במצרים, מכל מקום כדי להשתתף בשמחתם של כלל ישראל שיצאו ממצרים בלילה הזה, צריך כל אחד מישראל לראות את עצמו כאילו היה עבד במצרים בדור ההוא של יוצאי מצרים, ועל ידי זה יוכל להרגיש ולהשתתף יותר בשמחת החירות של כלל ישראל שיצאו ממצרים, ולהודות לה' בהלל עם ההרגשה של יוצאי מצרים בדור ההוא.

מתנת 3
הייים סג
מאמר (2)

וכן מבואר בספר החרדים שכתב בענין מצות זכירת יציאת מצרים שבכל יום וז"ל, לזכור בכל יום בלבבנו כי עבדים היינו לפרעה במצרים בעבודת פרך בחמר ובלבנים ואלו לא הוציאנו, עדיין אנו ובנינו היינו עבדים שנאמר זכר את היום הזה אשר יצאתם ממצרים, וכתוב ואתנו הוציא משם, וכדתניא בהגדה דפסח בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאלו הוא עצמו יצא ממצרים, עכ"ל. הרי הביא מה דתניא בהגדה דחייב אדם להראות את עצמו כאלו הוא עצמו יצא ממצרים, אצל חיוב זכירת מצרים שבכל יום,

באמת יסוד הדבר מפורש בברכת המזון בנוסח ברכת הארץ, שאנו אומרים נודה לך על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ועל שהוצאתנו מארץ מצרים ופדתנו מבית עבדים וכו', שיש לדייק דלענין ירושת הארץ אומרים שהנחלת לאבותינו, ולענין יציאת מצרים אומרים שהוצאתנו - וכתב על זה העיון תפלה בשם ספר מטה יהודה וז"ל, ועל שהוצאתנו מארץ מצרים, ולא אנו שהוצאת אבותינו כמו שאמר שהנחלת לאבותינו, משום דבכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים כדתנן בפסחים (קטז:), עכ"ל. הרי מבואר דתיקנו

4

ליל הסדר הוא שעת הגאולה והשעה המסוגל לזכות להשגה זו **מאיך** גיטא אף דבאמת החיוב לראות עצמו כאלו הוא יצא ממצרים נוהג בכל השנה, מכל מקום ליל הסדר הוא עצם זמן הגאולה, ובו החיוב מוטל על האדם לראות את עצמו כאלו הוא בעצמו יצא עתה משיעבוד מצרים כמבואר בדברי הרמב"ם הנ"ל. ובאמצעות מצות סיפור יציאת מצרים, והסייעתא דשמיא שנשפעת משאר מצוות הלילה, בכוח האדם להגיע למדריגה שירגיש כאלו הוא עצמו יצא עתה ממצרים, ולקבוע הדברים בלבו, באופן שתהא יציאת מצרים זכורה אצלו כל השנה, כאלו הוא בעצמו הוא מוציא מצרים.

5

היסודות שלומדים ומשיגים בליל הסדר נצרכים הם לכל השנה, רק בזמן הלימוד בכל פרטיו הוא ליל הסדר, ובשאר ימות השנה חוזרים על עיקרי הדברים בקצרה ובזכירה בעלמא. בכל שנה ושנה בליל הסדר מאריכים בכל עניני יציאת מצרים, עם כל ענפיה והמסתעף, ובאים לידי השגה לראות עצמו כאלו הוא עצמו יצא עתה ממצרים, ואחרי כן בכל השנה סגי בזכירה בכל יום להזכיר אותנו מה שלמדנו והרגשנו באותו סיפור ארוך של ליל הסדר - כאלו אנו בעצמנו יצאנו ממצרים. נמצא דעל ידי שתי מצוות אלו ביחד, תתקיים ותשאר אצלנו תמיד ההרגשה זו - כאלו יצא ממצרים.

שבילי פנחס 6

"ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים", שהכוונה בזה שאם לא היה הקב"ה מוציא את אבותינו, כי אז כל הדורות הבאים אחריהם כולל הדור שלנו עדיין היו במצרים.

but in every generation, meaning in every period and circumstance. Regardless of whether our own situation is good or bad, and regardless of whether the Jewish people as a whole are suffering, we must always remember to view ourselves as though we personally left Egypt. Although we are now in exile, the Exodus nevertheless caused the formation of the Jewish people, and since then we have always remained Hashem's children and His chosen people — and for that, we must rejoice greatly, in every circumstance.

18

סח מתנת מאמרי הכנה לפרס חיים

ר' סולמן (13)

רק עם סיוע ממעשה המצוות דליל הסדר אפשר להגיע לקיום מצוה זו

אמנם באמת אף שאנו משתדלים על ידי כח הציור לבא להשגה עד מקום שידינו מגעת "כאלו הוא עצמו יצא ממצרים", צריכים לדעת, דבהתבוננות לבד אי אפשר להגיע להתכלית. ורק ביחד עם המעשה מצוות של ליל הסדר אפשר לבא לידי השגה זו.

דבר זה נכלל במה שאמרנו חז"ל יכול מבעוד יום ת"ל בעבור זה, בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך. אין הכוונה להודיע לנו הזמן בלבד, שהוא באותה שעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך, אלא כיוונו גם לבאר לנו צורת קיום המצוה, שמצות סיפור צריכה להיות ביחד עם שאר מצוות הלילה, ורק עם הסיוע מהמעשה מצוות אפשר להגיע לקיום הסיפור כראוי, שיעשה הרושם הנכון בנפש האדם.

19

להכות שרשים בנפש וליצור יצירה ובריאה חדשה. סוד זה הוא אך ורק במעשה המצוות. ועשיתם אותם - אחז"ל (סנהדרין צט:) ועשיתם אתם.

כאילו עשיתם עצמכם, כל מעשה של מצוה הריהו "כאילו עשיתם עצמכם" אין לך כל מצוה ומצוה שאין תחית המתים תלוי בה (קנישין לט:) אין לנו שום הכרה ומושג איך ובמה אבל הנסיון יורנו שכך הוא באמת וכן.

ואמרנו חז"ל חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. ואמר בעל ההגדה שזה יושג רק על ידי מעשה המצוות - כל שלא

אמר ג' דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, פסח מצה ומרור (פסחים קטז), זאת אומרת כי במעשה המצוות של אכילת הפסח, אכילת מצה

הסיבה, ד' כוסות, ומרור, שא"א לכנות כל זה כי אם בשם "מעשה מצוות", בכל זה רק עיני ישיג התכלית של כאילו הוא יצא ממצרים.

ומשו"ז מתאים מאוד מ"ש "ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים וכו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים", היינו שאילו היה ענין זה רק לזכור לבד,

אין שייך להטיל זאת בין על החכם בין על איש מן השוק בשוה. אבל כפי מה שביארנו שהחכמה לא תועיל מאומה בכדי שייצא מזה ה"כאילו יצא", ויצא זה רק ע"י מעשה המצוות, א"כ אין חילוק בזה בין חכם

לאיש פשוט, דכיון שישוד הדברים הוא "מעשה" מוכרח החכם לאכול מצה בשוה עם הזמן העם, וכן מצות ער"פ שבארנום אתמול כגון בדיקה

ואפייה מצה, והסיבה - אפי' עני מיסב על כרים דרך חירות ושותה יין דרך חירות, וכן כל מצות הסדר ומוזה יוצא התכלית האמתי שגלתה לנו התורה, והוא - להיות מיוצאי מצרים, עכ"ל.

28

וכן אנו אומרים בסיום הסדר חסל סידור פסח כהלכתו, ככל משפטין וחקותיו וכו', - רק על ידי מה שמקיימים כל מצוות הלילה בכל

פרטיהן ודקדוקיהן, ומקיימים מצות סיפור יציאת מצרים בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, אפשר להשיג ההשגות שאנו רוצים לזכות להן בליל

הסדר, ולראות את עצמו כאלו הוא עצמו יצא ממצרים.

במושגים של עם, הדורות שמתו אינם מחליפים את מציאות העם. העם הוא אותו עם, והוא העם הלוח שנגאל לכל דורותיו. אנו הם אלו שהוציאנו ה, כאדם אחד החי אלפי שנים. יואתנו הוציא משם, אנו עצמו של דבר, אנו הם אותו עם ישראל שיצא ממצרים (הוציא את ים סוף, ועמד בהר סיני. אנו הם יוצאי מצרים.)

16

שפתי חיים

"בכל דור חייב אדם לראות ... הוא יצא ממצרים"

נראה לבאר את הענין ע"פ דברי הגרש"ז מקלם זצ"ל (חכמה ומוסר, ח"א מאמר כז, עמ' נה) המבאר את המשנה (פסחים קטז): "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". ח"ל: "והנה לבאר המאמר 'בכל דור וכו' אקדים עוד מאמר (מגילה יד.) 'גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ח נביאים וז' נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירום למוטב, ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב", המאמר הזה אומר דרשני, מאי קמ"ל בזה? והנראה כי דבר גדול חדשו בזה.

למדנו מזה: כי החכם היותר גדול בחכמה כמו שהיו ישראל בזמן הנביאים, עם כל זה לא תעשה עליו רושם כ"כ החכמה בשכל לבד, כמו שעשה הדבר בחוש בימי מרדכי ואסתר, וא"כ כיון שהכרת החוש חזקה כ"כ, צריך האדם לקרב שכו ועונש כל מאי דאפשר לחוש...

והנה עיקר מצות חג הפסח וזכרון יציאת מצרים, רק שיתברר לאדם שכך ועונש, כמו שכתב הרמב"ן ז"ל סוף פ' בא, כי נתברר שיש לעולם מנהיג ומשגיח, ויענש למצרים על זדון לבם, והטיב לעמו ישראל בעבור ששבו אליו, ושמרו משמרתו, וזעקו אליו, והנה דבר שהיה לפני כמה שנים, שתעשה עליו רושם ההתפעלות הזאת שראוי להתפעל מזה, אי אפשר בפשוטו, ע"כ באו חז"ל ויעצו לנו ג"כ כנ"ל, לקרב אל החוש, היינו לצייר ציור אמיתי, אילו היה

עבד, והיו מוציאין אותו משם, מה היה חושב אז? היה מתבונן גדולת הארץ המוציאה, והיה מוסר עצמו וכל אשר לו להאדון לעולם, ועל ידי ציור הנ"ל תעשה זכירת יציאת מצרים רישם חזק עליו, ונמצא כי אין כוונתם לחייב כאילו הוא יצא ממצרים, זה אי אפשר רק לגדולי החכמים, אבל באו לחייב את האדם, לקרב הנס של יציאת מצרים אל החוש, היינו לצייר כאילו המעשה קרה לן בפועל ... ועי"ז יתפעל מהנס, ויראה כי יש לעולם אדון ומנהיג, ואותו נירא ואותו נעבוד סלה, וטוב לנו סלה וכו' - עכ"ל ועי"ש.

17 "כל המרבה לספר ביצי"מ - הרי זה משובח"

ולפי זה "כל המרבה לספר" היינו הרחבת כל פרט ופרט, והחזרה על סיפור יציאת מצרים, הם האמצעים לצייר את היציאה ונפלאותיה בחוש, כדי שיגיע ל"כאילו הוא יצא ממצרים". ולכן "אפילו כולנו חכמים וכו'" היינו שיוודעים כל סיפור יציאת מצרים בשכל, מצוה עלינו להאריך בסיפור כדי לקובעו בחוש ובלב.

כתב הגה"צ רבי ירוחם ממיר זצ"ל (דעת חכמה ומוסר, א, מאמר לח, עמ' קטז) "וכל המרבה לספר ביצי"מ הרי זה משובח - אמר אדמו"ר הגרש"ז מקלם זצ"ל - שהוא מלשון משבחה, שכל המרבה לספר ביצי"מ גופו נשבח". ולפי דברינו הסיבה שבעצמו נעשה משובח היא מפני שכאמור "כל המרבה לספר" היינו שמרחיב לצייר בפרטים ולחזור עליהם, וזה מביאו לידי כך שמרגיש בעצמו בחוש ניסי וחסידי ה' ועולה עי"ז במדריגה רמה בהכרת הטוב, ונעשה עי"ז עבד נאמן ומסור לה', א"כ פשוט שהוא נעשה בעצמו משובח.

18

כאמור ע"י הסיפור והציור מגיע אדם להרגשת הדברים בעצמו, לכן סידר בעל ההגדה כסוף הסיפור את המאמר "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", כי ע"י המשך סיפור ההגדה בפרטות מגיע למדריגה שיראה את עצמו וכו'. וכיון שמרגיש בעצמו את ניסי וחסידי ה' ואת הגאולה מרגיש כגאולה עצמו לכן מרגיש חוב להודות ולהלל. מטעם זה סידר בעל ההגדה לאחר הפסיקה "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" את הפסיקה "לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל וכו'", דהיינו ע"י שמרגיש בעצמו את הגאולה, התוצאה המחויבת מזה - "לפיכך" - להודות ולהלל על הגאולה וניסיה. וכע"ז פירש ה"כ"ל בו" (פירוש ההגדה סי' נא) "לפיכך אנחנו חייבין - פירושו אחר שאנו כאילו יצאנו ממצרים חובה עלינו לומר שיהיה כמו שאמרנו אבותינו ע"ה". (וכ"כ האבודרהם בסדר ההגדה ופירושה עמ' רל.)

25
שבחן של ישראל שלא אמרו למשה האין אנו יוצאים למדבר ואין בידנו מחיה לדרך אלא האמינו והלכו אחרי משה. וע"ז זכו להיות חביבים לפניו ית' כב"א האבת כלולותיך - לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמ' ב' ב' ועי' ילקוט שם). ועלינו החיוב לראות עצמנו כאילו היינו גם אנו עם אותם שיצאו למדבר בלא צידה.

* אדרבה, נתבונן נא בנפשינו, אם גם אנו יכולים היינו להתעלות למדרגות כה גולות באמונה, בבטחון ובדביקות בד', בלי להרהר אפי' על עצם קיומנו, לכה"פ על כל אחד מאתנו להאמין שאילו היה שם והיה לומר את מסכת האמונה מפי מרע"ה, גם הוא היה זוכה להשיג אותן השגות נוראות שאבותינו הגיעו אליהן. זה חיובנו בשעת אכילת המצה, לצייר ולהביין את גדל הסיבות שבגללם לא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ. ובעיון הזה תשתרש בנפשינו האמונה, שהקב"ה הוא המנהיג והוא הוון ומפרנס ויש לסמוך עליו, להדבק בו וללכת אחרי צאן אחר הרועה.

* * *

26
ומשוכה אדם לעיין קמעה בפרקי האמונה ממסכת דצ"ך עד"ש באח"ב, בעוד ידיעה נכבדה ומיוחדת בענייני ההשגחה עליו השתלם. מט' מכות הראשונות למדנו עקרי האמונה במציאותו ית', בשכר וגמול, והשגחת ה' על עולמו, בפרטי פרטים. כרס, במכה האחרונה למדנו עוד עיקר גדול ביסודות האמונה ודרכי ההשגחה, שחשיבות וחביבות מיוחדת יש לעם ישראל אצל הקב"ה ושון היותו סיבת הגמול במכת בכורות, כמ"ש (שמות ד' כ"ב כ"ג): "בני בכורי ישראל, שלח את בני ויעבדני, ותמאן לשלחו הנה אנכי הורג את בנך בכורך". ועיין ברש"י שזה היה התראה על מכת בכורות.

* לא די בכך שחיבה יתירה נודעת להם שנקראו בניו למקום (אבות פ"ג י"ח), אלא שאהבה וחיבה ביתר שאת ריתר עוז יש לו להקב"ה לעם ישראל, שהוא כבן בכור אצלו. וכמדרש (ש"ר פט"ו כ"ז) אמרו חז"ל: "אמר הקב"ה לפרעה הרשע אי אתה יודע כמה חבבתי את הבכורות וכו', ואתה שלחת ידך בבכורי - דין הוא שתלקה".

חיזוק גדול צריך לעת כזו לדעת ולהאמין בזאת בכל לב, כאלו אנו ממש היינו במצרים וראינו ולמדנו זאת במופת ברור. כי כדורו של שמד ה' ירחם, ובימים של התגברות הגלות, כשהעמלקים מרבים לחצם מבחון, והכופרים מרימים ראש מכפנים, והמאמין בה' הוא בזוי ושסוי ורש"ש מתחלל באופן נורא ד' ירחם, אין זה קל לראות את התגלות האהבה של "בני בכורי".

27
* וחיוב גדול להשריש אמונה זו בעומק הלב. והעצה להגיע לזה היא בעיון המדוקדק במכות מצרים: כי הנה שם ד' חלקים מישראל היו עובדי ע"ז, ורק החלק החמישי נשארו דבקים ככל עזו באמונת אבותיהם, ואותם לחצו המצרים והם הם שזכו ללמוד מפי מרע"ה את היסוד הגדול של "בני בכורי" - שגודל חביבותם לפניו ית' ואהבתו אליהם, היא סיבת המכה.

וכשקבלו המצרים גמולם על שהצרו לבנו בכורו החביב של הקב"ה, כתוב (שמות י"ב י"ב): "ועברתי בארץ מצרים - אני ולא מלאך, אני ולא שרף" וכו', היינו, הגם שאף המלאך יכול היה לנקום נקמת ה', בכ"ז מפני חביבותם וכבודם של ישראל ירד הקב"ה בעצמו לגמול למצרים, וכל זה, ע"מ ללמד ולהודיע ענין נכבד זה - שמשנה אהבה וחיבה לעם ישראל אצל הקב"ה. ועל כן נצטוו שלא יצאו מפתח ביתם עד בוקר: ובמרב"ן (שמות י"ב כ"ב) פי' הטעם, מפני כבוד ה' שהיה במצרים: ואסור היה להסתכל בכבודו של מלך, ושמה יפגע המשחית מצד מה שלא חסו על כבוד ה'. ובאמת חיבה יתירה זו לבנו בכורו, היא היתה ראש ליסודות האמונה שביקש הקב"ה ללמד במצרים, שכן אחז"ל (ש"ר פ"ח ו') "מתחילה, כשביקש הקב"ה להביא המכות על מצרים, מכת בכורות אמר להביאה תחילה, שנא' הנה אנכי הורג את בנך בכורך, התחיל אומר מי ה' אשר אשמע בקולו, אמר הקב"ה אם אביא עליו מכת בכורות תחילה - משלחן. אלא מביא אני עליו מכות אחרות תחילה" וכו' עיי"ש.

ענין נשגב זה באמונה הצטרכו בני"י ללמוד בעיון גדול. ובליל הפסח, כשהיו דבוקים בעבורת ה', היה עליהם לאכול את הפסח, ולומר עליו הלל בידעיה ברורה באמונה שלמה שמתוך חיבתם המיוחדת לפניו ית', מצוי הוא במצרים להרוג את הבכורות ולפדות את עמו - הוא ולא השליח.

אין זה אלא מעט מן המעט שיש ללמוד ולעיין במסכת האמונה של מכות מצרים. עלינו להרגיל עצמנו לקיים חיוב "יראה את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", בצירויים נאמנים ע"פ מה שנתבאר מנפלאות התגלות האמונה במצרים, כדי שנתחזק ונתעלה באמונתנו לעת כזאת.

21
מגיד הרקיע - ר' ג' 1038

מצה מתחילה עבודת ולבסוף חירות

(ב) ועל פי הנ"ל מיושבת קושיית האברבנאל שהבאנו, בסתירת דברי ההגדה מתחילתם לסופם, האם המצה היא על שם העבודות או על שם החירות. והביאור הוא, שבתחילת הסדר, מרס יצאנו ממצרים עדיין אנו נמצאים בתוך הגלות והעוני, לכן כהיא שעתא המצה היא 'לחמא עניא'. אבל על ידי קיום מצוות הלילה הזה, הוי כאילו אנו בעצמנו יוצאים ממצרים, והמצה נעשית 'מצה זו שאנו אוכלים על שום וכו' שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם, כי במשך לילה זה הרי אנו בעצמנו יוצאים ממצרים, והמצה נתהפכה מ'לחם עוני' למצה המורה על גאולתנו.

22

קצו
זקם שיחות פוסק - ר' ש"ר 1038

"כאילו הוא יצא ממצרים"

הרמב"ן בסוף פ' בא מאריך לבאר שיצאת מצרים, על מופתיה ומכותיה, היא יסוד האמונה במציאות הבורא והשגחתו, וע"כ צותה התורה לעשות לדבר זכר ברבות מן המצוות, (עיי"ש). ובעשרת הדברות (שמות כ' ב') כתב הרמב"ן טעם למה נזכרה יצי"מ במצוות אמונה, לפי שיצאת מצרים היא הראיה החושית המוחלטת, שהוכיחה לכל הארץ כי ה' הוא קדמון שופט כל הארץ ואין עוד מלבדו (עיי"ש).

ובהיות שיצי"מ היא יסוד האמונה, גדול הוא החיוב להעמיק ולהבין ענינה בכל ימות השנה ולא ורוקא בליל הסדר, כמו שמצאנו בהבאת בכורים (נדרים כ"ז ה"ח) ובפירין בכור (שמות י"ג, י"ד ט"ז) חיוב הזכרת כל השתלשלות השעבוד עד לנפלאות הגאולה, עד שאמרו חז"ל ש"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" וכו'. (פסחים קטז ב').

להבין את צורת הענינים ביסודם - נוכל בליל הסדר לקיים סיפור יצי"מ כהלכתו ונשכיל להתבונן בחושיהם.

בכל הענינים הללו חייב להתקיים התנאי: "יראה אדם את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים": והיינו, שיצי"מ בנפשו לא רק את גודל הענין שהיה משועבד ויצא לחירות, אלא ידמה לעצמו שהוא ממש היה במצרים, ראה כל מה שראו אבותינו שם, למד תורה מפי מרע"ה, עשה את קרבן הפסח עם כל כלל ישראל וכו', וכך יצא מעבודת לחירות - ביד רמה ולפי כל הפרטים, כמו שהתבאר בדברי חז"ל. וכאשר יתחזק בקיום חיוב זה, יבין, שאבותינו במצרים היו בעלי שכל ודעת וראו והבינו את המופתים ואילו היה שם, היה גם הוא אולי מבין אותם. שגם זה מחלקי המצווה: שהרי מצד חזק הראיה לאמונה המתחייבת, אין כל נ"מ בדבר אם אותם הגילויים היו מנת חלקם של יוצאי מצרים של אותם הימים, אחר הגלות והשעבוד וכו', או שהם נחלתם של יוצאי מצרים" שבכל דור ודור, לאור יסודות אלה נבוא לבאר מקצת מן הנקודות המוכרחות חיזוק וביאור, בענין סיפור יצי"מ.

* * *

24

ר' יהודה היה נותן בהם סימנים: דצ"ך עד"ש באח"ב: לא סימנא בעלמא, אלא חלוקה לשלשה ענינים במסכת האמונה שלמד מרע"ה עם בני"י במצרים. חדא מסכתא היא שנחלקה ל"בבות", כשם שב"ק, ב"מ וכו', הם ג' ענינים חלוקים באותה מסכת.

שלשת הפקים הראשונים - הרי הם מכות דצ"ך - באים ללמד את ענין האמונה ב"אני ה'" (שמות ד' י"ז). וביאר הרמב"ן, כי ענינו האמונה במציאות הבורא ומכאן עבר ליעד"ש, ללמד חלק האמונה ב"אני ה' בקרב הארץ" (שמות ה' י"ח), שענינו קדמוניתו ית' שברא הכל יש מאין. ופקי "באח"ב" שבמסכת האמונה באו ללמד את האמונה ב"אין כמוני בכל הארץ" (שם ט' י"ד): והיינו מלכותו ית' והשגחתו על בראיו וכו' (עיי' רמב"ן ט"ז ב'א).

שלשת חלקי מסכת זו לפרקיה, לימד מרע"ה לעם ישראל מתוך אותם מופתים ברורים שהספיקו כדי ללמוד מתוכם עד גמירא כל חלק מחלקי האמונה המצטרפת לו לאדם לדורות. ובני"י התאמצו לבחון כל אותם המופתים בתכלית הבחינה, בדעת מבינה. בעיניהם ראו כיצד מתקיימים, בלא פגימה כלשהי, כל פרטי הפרטים שבכוונת המכות ותנאיהן וכיצד לא נגרע מאומה מהבטחת "והפליתי" (שמות ח' י"ח) ו"והפלה" (שם ט' ד'), שבמכות ערוך ודבר, כמה גדול הוא, א"כ, החיוב לבחון בתשומת-לב מדוקדקת ובצירויים חושיים,

Our Role is to Connect Heaven and Earth

Before entering that gate, Hashem is in Heaven and we are in this lower world, and we aren't connected. Our purpose in this world is to connect the שמים and ארץ, as it was at the original creation, where the pasuk says בראשית ברא א-להים את השמים ואת הארץ, that Hashem created the שמים together with ארץ.

When Hashem created the world, He wanted Heaven and earth to be intertwined. On day one, בראשית ברא א-להים את השמים, He created both Heaven and earth together. On day two He created the ריקיע, the sky, and on the next day He created the ground, again a balance of שמים and ארץ. On day four, He created the luminaries in the heaven, and the next day He created fish and birds, which are on the earth. Yet again, a balance of שמים and ארץ. And on the sixth day, Hakadosh Baruch Hu created man, who is a combination between שמים and ארץ, he has the features of angels and animals, with physical features

Pharaoh declared that Mitzrayim doesn't need a God, because they are self-sufficient. They didn't need rain, to them everything was done for them themselves. They didn't need any hashpa'ah. That was Pharaoh's mantra, לי יאורי ואני עשיתי, My river is my own, and I made myself (Yechezkel 29:3).

Remembering This Concept on Pesach

This is the purpose of remembering Pesach, when we say למען מצרים. תוכיח את יום צאתך מארץ מצרים. What exactly are we remembering? The fact that we left doesn't require much memory. Instead, Pharaoh's purpose was to separate, he was involved in separating ארץ from שמים, which was the exact opposite the purpose of ארץ, בראשית ברא א-להים את השמים ואת הארץ, to connect שמים and ארץ. Pharaoh wanted the שמים to be שמים and the ארץ to stay ארץ, and that it should be a Godless world, without any Shechinah.

That is what Pharaoh wanted to do, and that is what we must remember. He didn't want there to be מלכות of Hashem in this world, and that is why he said לא ידעתי את ה', the word ידעתי means to know, he said he doesn't know Hashem, but ידע also means to connect, as in ויהאם ידע את חוה אשתו, which means he connected. Pharaoh said, לא ידעתי את ה', I am not connected with Hashem, leave Hashem where He is and leave the earth as it is. That was the whole battle. The power of כה then came and gave him a מכה.

We Aren't in This World Just to Have a Good Time

that is what you have to remember. You didn't come to this world just to have a good time. We are Hashem's ambassadors, we came to this world in order to reveal Hashem's Kingdom, to establish מלכות שמים through our tefillot, through our mitzvot, through our good deeds. That is the purpose, and we have that ability.

Anything else is a waste of time, anything else is frivolity. Hashem didn't bring us to this world for any other reason, He doesn't need us for any other purpose. To have a good time? That's not the reason we were created. The purpose He created us is to connect שמים and ארץ, the way it was in its inception, before the knots became loosened. Therefore, right after we left Mitzrayim, we received the Torah. The Torah is the חיבור, the Torah is the connector. tefillah is the connector.

דקה טוב ר' הירש

בעקבות דברי הרמב"ן כתב בספר "שניב אור", מובן היטב מאמר חז"ל בהגדה: "יכול המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח", לפי שכל שמרבה לספר מתחזקת ומעמיקה אצלו האמונה. ריבוי הסיפור מתוך תחושה של "כאילו הוא יצא ממצרים" ישירשו בלבנו אמונה בה' בכל הפרטים שמנה הרמב"ן.

"יתכן שמשמעות "בכל דור ודור" היא - בכל מצב שיהיה בכלל ישראל. שאפשר שיהיה מצבם טוב, ואז יש להזהר שלא לומר "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". כדי למנוע חשש זה מחויב כל מביא בכורים לומר פרשת "ארמי אובד אבי, וירד מצרימה וגו' וירעו אותנו המצרים ויענונו וגו' ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה" וגו'. כל זה למען דעת כי כל הטוב אשר יש לאדם לא כחו עשה לו זאת, כי אם ה'. כמו שנאמר שם: "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך ולביתך".

גם במצבים הקשים ביותר של עם ישראל בכלל, ושל היחיד בפרט, צריך האדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. מתוך כך יגיע להכרה שבכל מצב הוא מושגח על ידי ה' יתברך, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד.

32

Be Involved in Bringing Down the Shechinah

When we remember our exodus from Mitzrayim, we have to remember that Pharaoh tried to sever Heaven from earth, that

Moshe Rabenu tried to correct him but he didn't accept, and this also reminds us, where the מכה comes from. When we are not involved in bringing the Shechinah down, when we are too involved in our own personal business, our own personal pleasure and our own personal agenda, Hashem asks, what did I bring you to this world for, to eat pizza all day? To jump around and frolic? No, you were brought to this world to reveal מלכות, as the prophets are always telling us, כה אמר ה', and that was also the purpose of the כהן, to connect, כה. But if chas veshalom we don't connect, it becomes מכה, it is from the same place.

That is why the עשרה מאמרות כנגד עשרה מאמרות are עשרה מאמרות, בראשית ברא א-להים את השמים ואת הארץ, to connect שמים and ארץ, and if they are reversed, to do the opposite of this connection, there are מכות that destroy the world.

33

ביום דרכך מאמר א'

קליפת מצרים - מבני ר' Morgenstern

והביאור הוא: שצריך לדעת שיציאת

מצרים אינה רק ענין מעשי,

שיצאו מהעבדות ונעשו בני חורין. אלא,

עיקר יציאת מצרים היא - היציאה

מהקליפה. דהיינו, היציאה מהדעת

וההשקפה של מצרים.

כי מצרים, לשון מצר ים, הם מצרים

ומצמצמים את ים החכמה. כי הם

חיים את מציאות הטבע בלבד,

ומתעלמים מהפנימיות של העולם,

והם אינם תופסים שיש אור אלקי

שמחיה את הכל. אלא יש להם

תפיסה מצומצמת, והשכל שלהם מסתכל

על כל דבר בעצמו ובמיצרו. והשיטה

שלהם היא שלא להעמיק, אלא להשקיף

על כל דבר בצמצום. ולכן כל דבר שאינם

רואים בעיניים, הם לא מתיחסים אליו.

וההיפך מזה הוא הדעת דקדושה, שזה ענינם של כלל ישראל, בניו של השי"ת - שהם מגלים בעולם את אור דעת האמת, ומכריזים שהעולם החיצוני אינו כלום, אלא יש פה פנימיות אלקית עמוקה, שהיא עיקר הכל.

386

קטן, והשי"ת אמר 'בני בכורי ישראל', והודיע לפרעה 'הנני הורג את בנך בכורך'. וזה נעשה ע"י 'ועברתי בארץ מצרים', אני הוא ולא אחר. כי כאשר התגלה השי"ת, התגלה התוקף של הדעת דקדושה - ואזי ממילא מתו הבכורות, כי התבטלה ממילא כל מציאות הקליפה, אמנם, יציאת מצרים היא הקדמה למתן תורה. כי התורה היא התגלות הדעת דקדושה בשלימותה. וכדי לזכות לזה, צריך קודם לשבור את השקר של הדעת דקליפה.

35

פנימיות שעבוד מצרים

והנה, כשישראל ירדו לגלות מצרים, נעשה גלות הדעת, דהיינו, שהדעת הקדושה נעלמה ונכבשה תחת

הדעת דקליפה. והיה נראה בפועל, כאילו ח"ו דעת הקליפה צודקת ק"י.

ולבן המצרים שיעבדו את ישראל תחתם, כדי להורות על ביטול דעת דקדושה, של ישראל. כי העבד אין לו עצמיות, והוא מבוטל לגמרי, וכל כולו שייך לאדון.

נמצא שבגלל שהם חטאו, ובוזו הלכו אחר הקליפה, והסתירו את השי"ת - זה גרם שהקליפה שלטה עליהם, והוצרכו להשתעבד על ידה, והקדושה נעלמה ונסתרה.

36

ובאשר השי"ת הכה במצרים, בזה הוא * בא להורות ולגלות את האמונה הקדושה והאמיתית. וכמו שכתוב 'למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ'.

והוא הכה בהם עוד ועוד, עד שנכנעה הקליפה, ומצרים הודו על האמת, וראו כי 'הו"ה הוא האלהים'.

ואז יצאו ישראל מתחתם, להיות לעם סגולה, ולגלות את הדעת דקדושה בכל העולם.

כי ברגע שהתגלתה המציאות האמיתית של השי"ת, ממילא התבטלה הקליפה, כמו שהחושך נעלם על ידי התגלות האור, שלא צריך לסלק אותו, אלא אין לו כלל מציאות קטן.

38a

זכרון יציאת מצרים

והנה, נצטוונו לזכור בכל יום את יציאת מצרים - כי יציאת מצרים אינה דבר שקרה פעם אחת, אלא זה קורה כל הזמן.

39a

דעת דקדושה - יש אב לעולם

והנה, התורה עושה 'עסק' מקדושת הבכורות ביציאת מצרים, וכלל ישראל נקראים בכור - כי כל צורת העבודה של הקדושה היא להיות 'בכור'. דהיינו, כמו שבכור ענינו ליצור התגלות מציאות של אב קטן, ע"י גילוי מחודש של הבן. כך העבודה שלנו היא - לגלות את השי"ת בעולם.

זה תפקידם של נשמות ישראל, כמו שבן הופך את אביו להיות אב, כך כלל ישראל בעבודתם מורידים את ההסתר, וגורמים שיתגלה האב.

396

כי הנה הקליפה חיה את ההסתר כמציאות אמיתית, ומתעלמת מהשי"ת. והשעבוד הסתיר את השי"ת. ולזה באה יציאת מצרים לגלות את הדעת דקדושה, לגלות את פנימיות חיות העולם - את השי"ת.

זו היא הדעת דקדושה - לחבר את העולם לפנימיותו, להסתכל על כל דבר בהסתכלות פנימית ולא חיצונית. וזו

המהות של הקדושה שהתגלתה ביציאת מצרים ק"י.

40a

העולם עצמו מחודש

והנה, גילוי הדעת והשכל דקדושה, הוא לא רק לגלות את השי"ת, אלא לגלות שכל מציאות העולם היא מחודשת יש מאין. וממילא להבין שהעולם אינו מציאות כלל.

כי כיון שהעולם הוא נברא מחודש, וגם כל הזמן הוא מתחדש ונולד מאין ליש - אזי ממילא הוא מבוטל.

לא שאינו קיים, אלא שהוא אינו מציאות עצמית, הקיימת לעצמה. אלא המציאות האמיתית היא רק הכח האלקי שמהווה הכל, ורק הוא מציאות עצמית.

41

והתיקון למי שנפל ב'דעת דקליפה' הוא * 'יציאת מצרים'. דהיינו לחזק את הדעת דקדושה, שהיא סוד בכורות ישראל. ולהבין שיש בעולם מציאות אלקית פנימית, והיא העיקר.

וזה התפקיד שלנו, והמטרה שלנו - לחדש את התגלות השי"ת בעולם. על ידי ההבנה שהעולם נברא יש מאין, שזה מורה שאין לעולם מציאות כלל, אלא הכל זה רק השי"ת.

Perhaps we can differentiate between Mitzrayim and Eretz Mitzrayim. Eretz Mitzrayim is the geographic place. Mitzrayim is a state of being. The word *mitzrayim* connotes "narrowness," when one is constricted, confined, and limited, enslaved by his passions, desires, and misconceptions and cannot actualize what his *neshamah* really wants him to do, that which is truly best for him both in this world and the next. From the time of Yitzchak Avinu's birth, we were strangers in a land not yet ours and we were constricted. This impeded the full expression of the Jewish soul, confining and constricting it to a state of ever-increasing Mitzrayim. It is only for a portion of this time, however, that we were actually in the geographic location called Eretz Mitzrayim, which physically epitomized this constriction and confinement through slavery and affliction. So we were in fact in Mitzrayim 430 years, although not in Eretz Mitzrayim, the land of Egypt. At the culmination of those 430 years, we left the land of Mitzrayim, where we had been enslaved for 210 years.

In this light, Eretz Yisrael is called "*eretz tovah u'rechavah* — a good and spacious land" (*Shemos* 3:8). The opposite of Mitzrayim. It is a land that permits us to develop and expand, to break out of the constrictions and confinements of the *yetzer hara*. It gives us the potential to realize the totality of the true desires of our *neshamah* — as individuals and as a people.

43 FREEING YOURSELF FROM "MITZRAYIM"

We are exhorted that in every generation each individual is required to view himself as if he personally left Mitzrayim — not necessarily Eretz Mitzrayim, but Mitzrayim. One need not identify with having been in the locality of Egypt and building store cities for Pharaoh, but rather with being steeped in one's own Mitzrayim, one's

own personal confinement and constriction, by one's own *yetzer hara*. The source verse makes no mention of Eretz Mitzrayim, the land of Egypt, but rather it says, "Because of this Hashem did for me when I left Mitzrayim."

The *sifrei Kabbalah* relate that from thirty days before Pesach, every night Hashem progressively provides each Jewish soul with the potential to redeem itself from the bonds of its personal slavery to the *yetzer hara*. This redemption culminates on the night of the Seder. Hence, as one fulfills the Seder and its various mitzvos, he must contemplate his personal, spiritual enslavement and his emancipation. This is a very personal and individualized meditation, as reflected by the phrase "One must consider himself as if he went out of Egypt" — not as if he was *one of those who went out of Egypt*, but rather as if he was *the only one* who went out, referring to his own very personal Mitzrayim.

[255] REB REUVEN FEINSTEIN ON THE HAGGADAH

- ☐ We must feel as though we ourselves went out of Mitzrayim. This means that we must be ready and eager to leave all of the influences in our lives that are not from the Torah, but rather from the cultures which surround us, and cling only to the Torah.
- ☐ Additionally, we must feel the same *emunah* and *bitachon* that our forefathers did when they actually departed from Mitzrayim, as if all of Hashem's salvation happened to us.
- ☐ We must understand that true freedom is the unfettered ability to live with the ideal that is most important to us — the service of Hashem and the observance of His Torah.

In every generation, we are obligated to see ourselves as experiencing *Yetzias Mitzrayim*. Most people understand this to mean that we must understand that the miracles and wonders Hashem performed thousands of years ago as our forefathers departed from Mitzrayim were literally performed on our behalf as well. The love and the care that Hashem expressed at that time, and thus, the degree of *emunah* and *bitachon* that Klal Yisrael had at that time, apply to us too. Hashem treated us in this manner, and so we can, and therefore must, have the same degree of *emunah* in His abilities and *bitachon* in His decisions as they did. And, surely, this is all true.

Additionally, we must understand what freedom actually is, in order to appreciate the freedom that our forefathers experienced, for we are charged with experiencing it as well. It is true that slaves are not able to take vacations when they wish, or eat what they want. Is that the freedom we are supposed to appreciate? Obviously not. A decision about how to spend our leisure time is, at the end of the day, a decision about something that is often of little or no import. Real freedom, then, is the ability to live with goals, and to accomplish those goals. Hashem took us out of Mitzrayim and freed us to carry out the goal of serving Him. This is the freedom we must feel today. One must be free to follow the directive of Hashem, no matter what befalls him, whether physically, emotionally, or psychologically. Perhaps a person might be tempted to ease up in his lifestyle, and not live with such fierce dedication to *yiras Shamayim*, Torah, and mitzvos. This is not expressing the freedom that we were granted when we left Mitzrayim. Freedom is the ability to ignore everything but one's relationship with Hashem, and to be absolutely faithful to that ideal. Many times, practicing our faith openly may lead to persecution; true freedom is the opportunity and the ability to withstand the pressures of society and stand up and choose to follow Hashem, no matter what stands in our way. Each person who left Mitzrayim had to reach this level — where they wanted to serve Hashem and focus on their relationship with Him, to the exclusion of other pursuits. It was these people whom Hashem redeemed from the lowest places, physically and spiritually, and made into His chosen nation. In this manner, we can experience the feeling of freedom that Klal Yisrael felt when they left Mitzrayim.

But there is much more to it than that. As we have mentioned several times, the day that the Torah bids us to commemorate with the *korban pesach* and the Seder is not the day on which we actually ceased to perform work in Mitzrayim, which was the second level of freedom we experienced. We are rather commanded to commemorate the day we left Mitzrayim, and it is this day that the Haggadah bids us to internalize in every generation. What was the level of freedom we experienced at that time? The separation from all things connected to the ways of Mitzrayim. The

things that were important in Egyptian lifestyle, and the ideas that they held in high esteem, and the goals they sought to accomplish, no longer held any place of importance in the hearts and minds of Klal Yisrael. All of the Jewish people who merited to leave Mitzrayim had one thing in common: They were looking forward to dedicating themselves totally to Hashem and His Torah. We call the Exodus *Yetzias Mitzrayim*, which literally translates as "The departure of Mitzrayim," because the association with Mitzrayim's culture departed from us when we left.

Here, in the *medinah shel chessed* of the United States, we have become wrapped up, to varying degrees, in the culture of our hosts. There is a place for us to play sports, in the pursuit of exercise and friendship. But competition that involves haughtiness, lying, and wishing for another person's downfall is a result of absorbed behaviors from our environment. There is a place for us to dress in a well-appointed, confident, and regal manner. But if we are dressing in a trendy way, we need to examine where the trends are coming from. And there is a place in the world for technology. But are we using it as Hashem desires, or as the people around us use it?

We are commanded to wake up, and realize that we are also mired in the society in which we live! Hashem demands from us now, as He demanded from Klal Yisrael then, to desire to depart from a culture that is foreign to Torah values, so that He will save us. Yes, we are charged with having the same *emunah* and *bitachon* as our forefathers did, and we are also obligated to appreciate the freedom to dedicate ourselves to Hashem, but it does not stop there. We are also commanded to assess our connection with the society in which we are living, and make the decision to reject its negative influences on us. In this way, when the time for *Mashiach* arrives, there will be no question that we will be saved; for we will be among those who wished to, and indeed, who saw ourselves, as departing from Mitzrayim.

And I want you to realize that this is not impossible; it is actually more doable than you may think. While the *galus* rages and both we and our brethren in Eretz Yisrael are all in *galus*, there are cultural challenges to our lifestyle that we face in the Diaspora that the *Chareidi* public in Eretz Yisrael does not have to deal with. And *baruch Hashem*, we often see young couples, who so enjoyed their time learning in Eretz Yisrael, decide to live there for a while. From the *shailos* I receive, I can tell you that more often than not, the reason they need to move back eventually is *parnassah*-related. But the desire to stay in Eretz Yisrael, living a Torah life, is there — and that desire needs to be kindled in every one of us. The ability to be ready to live our lives devoid of the influences of our environs, and to cling to the Torah *HaKedoshah*, to the path Hashem wants for us, is something that we can all strive to do, wherever we may be located.

הלכות הגדה של פסח והלכות

לפעמים חסר האדם התשוקה לצאת ממצרים כי אינו יודע כלל שהוא נמצא במצרים, אינו מכיר את המצב שלו, וממילא אינו רוצה לצאת, ולפי זה י"ל 'חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', היינו שעל האדם לדעת שהוא עדיין במצרים, ואז יכול לבוא לידי יציאה ממצרים, אבל אם חושבים שהכל בסדר אז אי אפשר לראות עצמו כאילו יצא ממצרים.

אנו חיים בגלות ואין אנו מרגישים איך אנחנו עבדים בגלות, איך אנו עובדים עבודה קשה, אנו חושבים שיש לנו כל טוב שבעולם, וכך היה גם בגלות מצרים. הבית יעקב להרה"ק מאיזביצא ז"ע מביאר ענין הגלות במצרים באופן נפלא. עפ"י מה דאיתא בגמרא (סוטה יא:.) ר"א אומר בפה רך רב שמואל בר נחמן אומר בפריכה. בפה רך היינו שהטעו את ישראל, שדיברו אתם מתחילה דברים טובים בפה רך שידמה להם שאין כונתם להרע כלל שהמשיכו אותם לאט לאט בהדרגה לתוך השעבוד שרצה להרגילם מעט מעט לעבודת כדי שישתכח מהם שהיו בני חורין מעולם, רק שידמו בנפשם שהם עבדים מעולם, וכל כונתם היה להשכיח מישראל כח תפלה ולא יעלה על לבם ודעתם, שלא יהיה להם שום תקוה לישועה לצאת מן הגלות ומן העבודות לחירות, שלא יתפללו להשי"ת שיושיע להם להעלותם משם. כי יודעים היו המצריים שאם יתפללו על זאת יהיו נענים מיד בתפלתם. ע"כ התחילו להרגיל אותם בפה רך כדי שלא יצטקו לה'. כי עיקר הגלות היה שהיה נדמה בעיניהם ישיבת מצרים למקום מעונג בתפנוקי מלכים כי היה הארץ כגן ה'. שהיה במצרים כ"כ תשוקות וחמדות עד שהיה נדמה להם כי טוב להם לישב במצרים. וזה הוא מה שאיתא (מכילתא יתר) שאין עבד יכול לברוח ממצרים, שהיה נוח לו להיות שם עבד מלהיות שר בארץ אחרת והיה להם נייחא מזה שהיו עבדים. ואחר כך היה בפריכה, כי כאשר ראה פרעה שמקיים לצאת מן הגלות גזר תכבד העבודה וגו' (שמות ה' טו) וזהו בפריכה. היינו שנשברו מכובד העבודה ושכחו יחוסם שנעשו רגילים כל כך בעבודת עד שנדמה להם שהם עבדי עולם ונולדו כך, ולא היו מרגישים כלל אם הם בשעבוד ורע להם. כמו עבד בתולדה שאינו מתפלל כלל שיצא לחירות רק שימצא חן בעיני אדונו, וכן הם לא

ענין זה נוהג גם בגלות המר הזה, משועבדים אנו לכסף ולעבודה ולשאר עניני עוה"ז, ואין מרגישים כלל עד כמה אנו נעשים שקועים בתוך הגלות

הזה, אין אנו מכירים שבאמת אנחנו עבדים, ועד כמה השעבוד הזה שולט על כל החיים שלנו. אנחנו סבורים שיצאנו מכל יסורי הגלות, ואנחנו בני חורין, ולמעשה אנו בגלות מר, משועבד לגשמיות ולרדוף אחר צרכי העולם.

'חייב אדם לראות את עצמו, מונח בזה חיוב שיכיר בעצמו עד כמה הוא נמצא במצרים, להכיר שצריכים לצאת ממצרים, ולהיות מלא תשוקה לצאת ממצרים, וע"ז זה יכול האדם לזכות להרגיש ההארות של ליל פסח.

51 נתיבות פסח שלום

והנה אחז"ל בזכות אמונה נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות אמונה עתידין להגאל. וכמו שביציאת מצרים נגאלו בזכות האמונה כך גאולת מצרים שבכל שנה ושנה היא בזכות האמונה. היינו בכח האמונה הבהירה שיהודי מאמין שבכל שנה ושנה יש יצי"מ. וכי בליל פסח יכול להשתנות מזלו מרעה ליפה, עי"ז ממשיך גאולתו ופדות נפשו. וכידוע שאמונה היא גם ענין המשכה. וכח האמונה שבזכותה נגאלו ממצרים, אין הכוונה רק לעצם האמונה בהשי"ת. אלא מה שהאמינו בגאולתם שחפץ הקב"ה לגאלם. שע"ז המשיכו את הגאולה, וכן בכל שנה ושנה נמשכת הגאולה בכח בהירות האמונה בגאולת הלילה הזה. והחיוב לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, היא מן העבודות הקשות והעיקריות בעבודת סדר מצוות הלילה הק' הזה. להאמין בבהירות שבכל שנה ושנה הוא ממש יוצא ממצרים, כאילו יצא עתה ממצרים, וכדאיתא שלשון חייב משמעותו עד כדי מסירות נפש. וכל כמה שמחזיר בתוכו את האמונה שעתה כהוה הוא יוצא ממצרים. עי"ז ממשיך את גאולתו ופדות נפשו.

52 הלכות והלכות

בכר כתבנו הערה שתיבת 'הוא' מיותר, ראיתי בספר קדושת אהרן מהרה"ק רבי אהרן מסדיגורא זי"ע, שכתב לבאר ע"פ מ"ש חז"ל (פנהדרין לו.) שחייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, כל איש ישראל צריך לחיות תמיד בהרגשה שעליו עומד העולם, וזה הכונה גם כאן שכל אחר חייב לראות עצמו כאילו 'הוא יצא' ממצרים, כאילו שרק הוא יצא ממצרים, ובשבילו היה כל היציאת מצרים, וצריך ליתן שבח והודאה להקב"ה כאילו לו לבדו נעשה הטובה הזאת.